

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Christelijke Bijstandswet

Maar indien een weduwe kinderen of kleinkinderen heeft, laten zij dan eerst aan eigen familie godsvrucht tonen en aan het vorig geslacht vergelden wat zij hun te danken hebben, want dit is welgevallig aan God.

(1 Tim. 5 : 4)

Niet alle weduwen zijn waarlijk weduwen. Niet alle weduwen zijn volkomen eenzaam en beroofd van steun en hulp van mensen.

Er zijn er ook andere, en die zijn er méér. Weduwen, die kinderen en kleinkinderen hebben. Over die zusters spreekt Paulus in dit vers, en hij zegt, dat die kinderen en kleinkinderen dan eerst aan eigen familie godsvrucht moeten tonen.

In de Statenvertaling lezen we: Laten die **leren** eerst aan eigen huis godzaligheid te oefenen. Ik begrijp niet, waarom de nieuwe vertaling dat woordje „leren“ heeft wegge laten, want het staat duidelijk in de grondtekst.

En dat moeten kinderen en kleinkinderen **leren**. Want eenzame moeders en grootmoeders worden in hun nooddrift zo licht vergeten.

Hier ligt ook een roeping voor de ambtsdragers, met name voor de diakenen. Die moeten aan kinderen en kleinkinderen die roeping voorhouden.

Die plicht kunnen ze nimmer van zich afschuiven.

Ook niet met een beroep op de A.B.W. Want dit is de C.B.W. van de Heilige Geest. De christelijke bijstandswet, die God Zijn volk leert.

Eerst aan eigen familie godsvrucht tonen. Dat wordt meestal zó verklaard: eerst moeten de kinderen helpen, en als die niet méér kunnen doen, dan moeten diakenen bijspringen.

Maar dat bedoelt Paulus hier toch niet. Hij bedoelt: dat is het éérste, wat die kinderen moeten doen. Ze moeten in de éérste plaats hun ouders eren. Andere plichten komen pas in de tweede plaats. 't Is goed, als we barmhartigheid oefenen aan anderen. Als we in deze tijd van welvaart b.v. royaal denken aan de christelijke stichtingen van barmhartigheid.

Maar éérst aan eigen familie denken. Eerst de behoeftige ouders. Eerst die nooddriftige moeder en oma.

De algemene bijstandswet spreekt wel van de plicht der overheid om financiële bijstand te verlenen, maar ze rept niet van de plicht van kinderen en kleinkinderen om te zorgen voor hun ouders en grootouders.

De verdiensten van meerderjarige kinderen blijven buiten beschouwing, alsmede een redelijk deel van het loon van de minderjarige kinderen, want verdienende kinderen moeten ook zelf kunnen sparen.

Die minderjarige kinderen behoeven maar voor een klein deel van hun loon te helpen. En de meerderjarige kunnen met de over-

heidswet in de hand tot hun ouders zeggen: u behoeft van ons niets te verwachten, want de overheid zorgt wel voor u.

Maar we lezen in Matth. 15, wat de Here Jezus zegt tot die „vrome“ Farizeeën die tot hun ouders zeiden: alwat u van mij had kunnen trekken, dat is korban, d.w.z. dat hebben we als een offergave aan de HERE gegeven. Maar de HERE is van zulke offers niet gediend. En de Heiland noemt die Farizeeën huichelaars, omdat ze God eren met de lippen, maar hun hart ver van Hem houden.

Ze waren toch zo godsdienstig.

Maar Jezus zegt: dat is geen dienen van de HERE meer. En Paulus schrijft aan Timotheüs: Leer de kinderen en kleinkinderen aan eigen familie godsvrucht tonen. Want dat voorthelpen van behoeftige ouders, dat is de ware godsvrucht. Dat is een bewijs van geloof.

In vers 8 zegt hij zelfs: Indien iemand voor de zijnen, en nog wel voor zijn huisgenoten, niet zorgt, dan heeft hij zijn geloof verloochend en is hij erger dan een ongelovige.

Want ongelovige kinderen, die alleen maar de natuurlijke liefde kennen, zorgen nog vaak beschamerend voor hun ouders.

Maar wie in de kerk niet voor z'n ouders zorgt, is erger dan een ongelovige, want die zondigt niet alleen tegen de natuurlijke liefde, maar ook tegen het bevel van het evangelie.

De echtheid van het geloof komt uit in de vervulling van zulke eenvoudige plichten. Wie zich daaraan onttrekt, zondigt permanent tegen het vijfde gebod van de Wet des HEREN.

Het is niet vróóm, als kinderen hun eigen ouders niet graag verzorgen.

't Is ook een bewijs van schromelijke on dankbaarheid.

Immers, de apostel voegt er nog aan toe: en aan het vorig geslacht vergelden wat zij hun te danken hebben.

Kinderen vergeten zo licht wat ze aan hun ouders te danken hebben. Hoe vader voor ze in de weer geweest is, en hoe moeder heeft gezorgd.

De volksmond zegt niet zonder reden: Ouders kunnen beter voor tien kinderen zorgen dan tien kinderen voor hun ouders.

Zó mag het onder ons niet zijn. Mogen uw vader en uw moeder zich verheugen. Moge zij, die u baarde, zich verblijden.

Moeder, dat is zij, die u baarde. Die u in smarten ter wereld bracht. Die voor u klaar stond alle uren van de dag. Die u jarenlang verzorgde, toen u hulpeloos en afhankelijk was. Die altijd zei: éérst het kind. Die haast nooit uitging, omdat ze leefde in haar gezin. Die wakker was bij het minste gerucht, en die nachten haast niet sliep, als de kinderen kinkhoest hadden. En de volgende dag had ze haar taak weer, en ze praatte er niet over, dat ze moe was. Moeder, die je leerde bidden en die je troostte in je verdriet. Naar wie je het eerst vroeg, als je uit school kwam, want was het huis zonder moeder?

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Prof. Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Abonnementprijs
f 10.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

En als ze dan oud geworden is en hulpbehoevend, zullen we zeggen: Laat ze maar naar het gemeentehuis gaan en de lijst invullen, want er is nu een A.B.W.

Wie dat aandurft, heeft geen redht meer op een plaats in Gods huis en aan de tafel des Heren.

We mogen het, als onze ouders het nodig hebben, tonen, hoe we hun zorgen in onze jeugd waarden. Volle vergelding is niet mogelijk. De liefde van een echte moeder naar waarde beantwoorden, dat valt niet mee. Maar we zijn geroepen de levensavond van onze ouders te verlichten, door ze vrij van zorgen te houden.

Dan zeggen we niet gauw: Het kan er niet af. Moeder zei immers ook niet: 't Kan er niet af. Ze zou het liever uit haar eigen mond sparen.

De A.B.W. zegt: die last leggen we niet op de kinderen.

Maar de C.B.W. zegt: Dit moet voor de kinderen een lust zijn, een bewijs van hun godsvrucht en een plicht der dankbaarheid. Ze mogen hun ouders vergelden, wat ze hun te danken hebben.

Want dit is welgevallig aan God. Hij heeft immers gezegd: Eer uw vader en uw moeder, opdat het u welga en gij lang leeft op aarde. Dit is het éérste gebod, met een belofte.

Wie dit gebod liefheeft en doet, wordt er nooit minder van, maar hij zal de zegen des HEREN tasten in zijn leven.

Want in het houden van Gods bevelen ligt rijke beloning.

Hasselt

J. Waagmeester

(ongecorrigeerd)

Het éne offer

Er zijn steeds meer kerken die in de kerkdiensten het zogenaamde „éne offer” invoeren.

Dat wil zeggen: men gaat er steeds meer toe over in de samenkomsten der gemeente slechts één collecte te houden.

Nu kan men dat éne offer op verschillende wijze vragen en brengen.

Het is in sommige kerken zó dat van de gemeente elke zondag slechts één offer wordt gevraagd zonder dat daarbij precies wordt aangegeven waarvoor dat offer is bestemd. De gemeente laat het dan aan de kerkeraad over om aan de opbrengst van dat offer een gedetailleerde bestemming te geven. Dat betekent dus dat de kerkeraad vaststelt hoeveel procent van wat de gemeente bijebracht zal besteed worden voor de kerkdienst, de zending, de diakonale arbeid enz.

Voor zover ik weet volgt men in onze kerken deze methode om het éne offer te brengen niet.

Maar men kan het éne offer ook op een andere wijze in praktijk brengen. Namelijk op deze wijze, dat elke week wel slechts één offer wordt gevraagd en gebracht, maar dan zo, dat het concrete doel waarvoor dat bestemd is daarbij precies wordt aangegeven. De éne zondag offert men dan voor „de Kerk”, een volgende voor de diakonale verzorging van de gemeente, een derde voor „de zending” enz. De Kerkeraad stelt dus alleen vast voor welk doel op een bepaalde zondag het éne offer zal worden gebracht. En dat doet hij natuurlijk in verband met wat er voor die verschillende onderdelen van de kerkelijke arbeid nodig is.

Er is zéér veel voor het brengen van het „éne offer” te zeggen.

Het is immers zó dat alles wat in de Kerk van de gemeente gevraagd en door haar gegeven wordt bestemd is voor het leven en de arbeid der Kerk. In erster en laatste instantie wordt dit offer gebracht aan de Koning der Kerk, onze Heer Jezus Christus. En waarom moet daarvoor in één kerkdienst drie — of zelfs vier — maal worden „rondgegaan”?

Bovendien krijgt het brengen van een offer een veel concreter gestalte als de gemeente elke zondag slechts één offer brengt en zij weet: wij brengen dat voor dat éne, bepaalde doel.

In verband met grote gezinnen heeft het éne offer ook nog dit aantrekkelijke dat wat door een gezin als geheel wordt geofferd niet meer in zo heel veel „porties” behoeft verdeeld te worden.

Ook in Kampen is de kerkeraad er toe overgegaan het „éne offer” in te voeren.

En voor zover ik dat als „gemeen lid” kan beoordelen met hartelijke instemming van onze goede gemeente.

Elke week wordt in de kerkbode meegegeeld voor welk doel er de komende zondag zal worden geofferd. En tegelijk wordt daarbij gezegd welk bedrag voor het aangegeven doel wordt verwacht.

Het was elke week voor de leden der kerk weer een blijde verrassing te vernemen dat steeds méér wordt geofferd dan gevraagd werd.

Om de situatie in Kampen te kunnen beoordelen moet men evenwel weten dat voor „de kerkdienst” geen collecten worden gehouden. Wat daarvoor nodig is brengt de gemeente door middel van „vaste bijdragen” bij elkaar. Voor 1965 wordt de opbrengst daarvan begroot op ongeveer f 140.000,-.

Ook van wat voor de zendingsarbeid geofferd wordt — ongeveer f 33.000,- — komt grotendeels door middel van „vaste bijdragen” bijeen.

Ik wil nu even meedelen hoe het in Kampen met het éne offer gaat. Men is daarmee

begonnen op 1 januari. Hier volgt het lijstje van wat blijkens de kerkbode op de voorbije zondagen van 1965 werd bijeengebracht. Het eerste bedrag geeft aan wat gevraagd werd, het tweede wat door de gemeente werd opgebracht.

1.1	nieuwjaar diaconie	200,00	346,90
3.1	Spanjewerk	2500,00	2728,35
10.1	diaconie	2000,00	2330,17
17.1	diaconie	2000,00	2335,75
24.1	hulpb. kerken classis	2000,00	2213,85
31.1	zending	2000,00	2693,14
7.2	diaconie	2000,00	2273,08
14.2	diaconie	2000,00	2218,16
Totaal		14700,00	17139,39

Zo ging het in Kampen.

We zijn hier blij met de invoering van het éne offer” en dankbaar voor de offervaardigheid van de broeders en zusters.

(ongecorrigeerd)

C.V.

Kerkelijk Leven

* * De vinger Gods of der mensen?

*

In „De Reformatie van 23 januari heeft ds. H. Knoop met vaart zijn visie gegeven op wat er ter synode gebeurde. Het is een stuk uit een preek. En dus een staal van de bediening des Woords in een Gereformeerde Kerk. Ds. Knoop, zelf als emeritus-predikant van Delfshaven actief adviseur ter synode, kwam dan te spreken en te schrijven over het besluit, met 14-13 stemmen genomen om ds. A. van der Ziel schorsenswaardig te verklaren. Aldus: „Het bewuste besluit was toch genomen onder het voorzienig bestel van de Here, die God is”. Tussen haakjes: dat gold ook van het besluit van de kerkeraad van Groningen Noord om geen medewerking te verlenen aan de schorsing van ds. Van der Ziel. Maar ds. Knoop gaat voort: „Dat feit alleen al had de 12 uiterst voorzichtig moeten maken en dat in alle opzichten. Oók dus ten aanzien van die éne stem, waardoor een meerderheid verkregen was. Het is dank zij het voorzienig bestel des Heren” — en wij voegen er aan toe: mede dank zij het advies van o.a. ds. H. Knoop! — „Die het al bestiert, dat dit besluit zó uitviel. Dat het genomen werd met één stem meerderheid, is ook van de Here. 't Heeft de alwijze God behaagd de voorstemmers te houden aan een kort lijntje, zodat hun vlees niet zou roemen”.

Dat is dan dat.

Het is of ds. Knoop in Gods Raad gezeten heeft.

Want hij weet niet alleen dat dit besluit door de HEERE zo gewild is, maar kan ook precies vertellen waarom „God” maar één stem meerderheid „gaf”. De veertien kwamen met de hakken over de sloot omdat „de alwijze God” — ds. Knoop weet ook dat het wijs was van de HEERE — „de broeders aan een kort lijntje hield” — „opdat hun vlees niet zou roemen”.

Nou, als ds. Knoop gelijk heeft dan moeten ze in Groningen Zuid maar gauw ds. Van der Ziel afzetten. Met een: „Dit is van de Here geschied”. Dominee Knoop heeft het zelf gezegd.

Een vraag: als de beslissing nu eens met algemene stemmen genomen was, had het vlés der broeders dan wél mogen roemen?

Intussen: er zijn onder het voorzienig bestel Gods heel wat kwade besluiten gevallen. Zo in het Sanhedrin dat de Here Jezus veroordeelde. Het geschiedde naar de bepaalde

GEEN „CONTRA”

Wees ook nooit, en dit het allerminst, „een contra”. Dat wil zeggen: beantwoord een revolutie niet met een contra-revolutie. Een partijdigheid niet met een contra-partijdigheid. Een groepspedanterie niet met een contra-groepspedanterie. Maak in uw ijver tegen de 1944-verrichtingen van — om maar één naam te noemen — prof. Ridderbos geen contra-Ridderbos. Lindeboom ware dan meteen verloochend. Ja zeker, juist op dié manier ware hij verloochend. Hij heeft zijn leven lang gestreden tegen een z.i. verderfelijke leer, maar ook vóór het bijeenhouden van wat op één basis wil staan. En als men zegt: ja maar, ze staan daar niet helemaal op, dan vraag ik: U DAN WEL?

K. Schilder

raad en voorkennis Gods. Hand. 2 : 23. Maar Petrus zei rustig tegen de Joden: Gij hebt het gedaan.

De synode van 1944 heeft Schilder en Greydanus veroordeeld. Met grote meerderheid van stemmen. Zeker niet buiten Gods raad. Heeft ds. Knoop in die dagen ook tegen K.S. c.a. gezegd: Amice, het heeft de alwijze God behaagd. . . . .?

Ds. Knoop moet als hij uit preken gaat niet profeteren uit zijn hart, niet zijn eigen visie geven op wat er gebeurd is, maar eens preken over de tekst: „De verborgen dingen zijn voor de HEERE onze God, maar de geopenbaarde voor ons en voor onze kinderen om daarin te wandelen”. Deut. 29 : 28. En niet op deze mysticistische manier stemming maken. En De Reformatie mag toezien, het oude blad van K.S., waar ze haar kolommen mee vult. Gezond.

* * „Ratificeren”

*

Bij de vrijmaking der kerken hebben we weer geleerd dat de besluiten van een meerdere vergadering pas van kracht worden wanneer ze door de kerkeraden worden geratificeerd.

Of een kerkeraad deze besluiten ratificeert is een zaak waarover die kerkeraad beslist. Daarbij heeft deze de door 'n classis, 'n particuliere of 'n generale synode genomen besluiten te toetsen en te onderzoeken of hetgeen door de meerdere vergadering besloten werd overeenstemt met het Woord van God en met de kerkorde. Is dat het geval dan is ratificatie plicht: aldus werd afgesproken. Stemmen de besluiten niet met Gods Woord of met de kerkorde overeen dan verwerpt een kerkeraad die besluiten. Ook dat berust op dezelfde afspraak.

Over dat ratificatierecht schreef de heer Basoski in het Gereformeerd Gezinsblad op dinsdag 24 november 1964. In een rubriek „Rondom het kerkelijk erf” Onder het opschrift Weest nuchter en waakt. Het gaat daar o.a. over het besluit der generale synode, waarbij deze, midden in de behandeling van appelschriften inzake de schorsing van ds. A. v. d. Ziel — de wijze waarop deze schorsing in strijd met artikel 79 tot stand kwam, moest nog aan de orde komen! — met 14-13 stemmen uitsprak dat ds. Van der Ziel schorsenswaardig was. Het Gezinsblad schreef: „De besluiten die dus met meerderheid van stemmen genomen worden, worden aan de Kerken toegezonden en de Kerken dienen de besluiten te ratificeren”.

Bij dat artikel plaatsten we destijds reeds een streep ter hoogte van de geciteerde zinsneden. Om de volgende redenen.

1. Er wordt hier van uitgegaan dat het vanzelfsprekend is dat ALLE besluiten enerkerkelijke samenkomst door stemming tot stand komen. En dat is zo vanzelfsprekend niet. Zeker niet in het onderhavige geval. Er was gestemd. De uitslag was 14-13. Dat was hier: veertien broeders VOOR en dertien TEGEN een kerkelijk doodvonnis. Hier was wel stemming geweest, hier was geen overeenstemming in een zó ernstige zaak. En hier hadden ook de voorstemmers moeten begrijpen: in een door en door religieuze aangelegenheid als de vraag of een dienaar des Woords gevallen was en volhardde in een openbare en grove zonde, komen we met zo'n besluit niet verder. Hier moet nader beraad komen om tot overeenstemming te geraken.

Zeker in een zaak als deze.

We ontmoetten onlangs enige mannen uit het grote zakenleven, zo U wilt captains of industry. We vroegen: Wat doet u na een besluit dat genomen wordt met een stemmenverhouding 14-13? Het antwoord was: Doorpraten en dat besluit niet uitvoeren. Dat gold zuiver zakelijke aangelegenheden, waarin natuurlijk collegialiteit en de begeerte om goede verhoudingen te bewaren een rol spelen. Bovendien het feit dat 14 heren er niet voor voelen tegenover 13 tegenstemmers de verantwoordelijkheid voor zulk een besluit te dragen. Hoeveel temeer had in een door en door religieuze aangelegenheid, waarin ook de broederlijke en kerkelijke verhoudingen een rol speelden en een ambtelijk leven op het spel stond, óók de meerderheid moeten zeggen: Wat nu?

2. In het licht van het bovenstaande blijkt de onjuistheid van de tweede zin: „Het stemmen aantal beslist”. Is dat reeds onder zakenlieden niet het geval, dan zeker niet op een kerkelijke samenkomst, waar alles toegaat op kerkelijke wijze. Naar artikel 30 der kerkorde.

3. Maar onze aandacht werd het meest geboeid door het slot: „... en de kerken dienen de besluiten te ratificeren”. In het afgetrokkene zijn we het daarmee natuurlijk eens. De besluiten van een meerdere vergadering zijn niet vanzelf rechtsgeldig. Ze worden eerst wanneer de kerkeraden die hebben getoetst en in overeenstemming met Gods Woord en de kerkorde hebben bevonden. Is dat laatste niet het geval dan verwerpt een kerkeraad zulk een besluit en voert het niet uit. Dat zijn we met hetgeen de heer Basoski schreef eens.

Maar we vreesden reeds toen, op 24 november 1964, dat in de gedachtegang van deze schrijver lag: de generale synode heeft uitgesproken dat ds. A. van der Ziel schorsenswaardig is en dus komt de kerkeraad van Groningen Zuid straks voor de vraag te staan: moeten wij nu deze uitspraak van de generale synode ratificeren of niet? En indien ook de kerkeraad van Groningen Zuid van die mening mocht zijn dan krijgen we mogelijk deze figuur dat deze kerkeraad, indien hij besluit de uitspraak van de generale synode te gaan ratificeren, uitspreekt: Wij handhaven de schorsing van ds. A. van der Ziel en moeten ook tot zijn afzetting voortvaren OMDAT de generale synode uitgesproken heeft dat ds. A. van der Ziel een openbare en grove zonde gedaan heeft der schorsing en der afzetting waardig.

Dat zou een ernstige fout zijn.

En die fout is metterdaad begaan.

Want het Gereformeerd Gezinsblad berichtte het dat de kerkeraad van Groningen-Zuid besloten had de besluiten van de generale synode inzake ds. A. van der Ziel te gaan ratificeren.

De fout daarbij is dat de kerkeraad van Groningen Zuid niets te ratificeren heeft.

Wat toch is het geval.

De raad van Groningen-Zuid heeft ds. A.

v. d. Ziel geschorst tegen het oordeel van Groningen-Noord en tegen het oordeel ener classis Groningen en daarvoor achteraf het fiat van een particuliere synode van Groningen verkregen, aan welker uitspraken een volgende classis Groningen zich conformeerde.

Daartegen kwamen bezwaarschriften op de generale synode. Zij betroffen twee zaken:

- a) de vraag of ds. A. van der Ziel een openbare grove zonde gedaan had, der schorsing en afzetting waardig, hetgeen de bezwaarden ontkenden;
- b) de vraag of de schorsing van ds. A. van der Ziel niet in strijd met artikel 79, wijl tegen het oordeel van de kerkeraad van Groningen-Noord (en dat van een classis Groningen) was geschied. Hetgeen de bezwaarden stelden.

Deze bezwaarden kregen van de generale synoden nul op het rekest. Afgedacht van enkele schoonheidsfoutjes.

Dat wil zeggen: Er kwam géén obstakel op de weg die Groningen Zuid bewandelde. Géén verhindering om met de tucht over ds. A. van der Ziel voort te gaan.

Geen obstakel.

Geen verhindering.

Hetgeen wil zeggen: Groningen Zuid hééft niets te ratificeren. Groningen Zuid kan voortgaan op de weg die het bewandelde alsof er helemaal geen bezwaarschriften waren geweest.

Het is toch niet zo dat Groningen Zuid de schorsing van ds. Van der Ziel nu wel MOET handhaven en stappen tot afzetting MOET ondernemen OMDAT de generale synode het heeft gezegd?

Groningen Zuid heeft zonder de generale synode ds. A. van der Ziel geschorst, omdat hijzelf van oordeel was dat ds. Van der Ziel schorsenswaardig was. En gaat men op deze weg voort dan moet de classis Groningen over de vraag of ds. Van der Ziel moet worden afgezet van de dienst ZELFSTANDIG oordelen. Die classis moet niet zeggen: er ligt een besluit van de generale synode en dat moeten wij nu wel ratificeren naar artikel 31 k.o. Maar die classis moet, alsof er géén uitspraak van een generale synode is, zelf oordelen: deed ds. A. van der Ziel een openbare en grove zonde der afzetting waardig?

Noch de kerkeraad noch de classis heeft enig besluit van de generale synode te ratificeren.

Tot deze verkeerde mening heeft de generale synode wel aanleiding gegeven.

Zij deed twee uitspraken.

1. Dat ds. A. van der Ziel schorsenswaardig is.
2. Dat de schending van art. 79 k.o. (schorsen zonder Groningen Noord) in dit geval toelaatbaar was.

Dat was een dubbele fout.

De synode was tot het doen van deze positieve uitspraken niet geroepen.

Zij had zich moeten beperken tot de behandeling der bezwaarschriften. Die bezwaarden gelijk of ongelijk moeten geven.

Dat deed zij niet.

Zij ging „de zaak Van der Ziel” behandelen.

Uitspraken doen.

Dat was fout.

In deze fout baart nu de andere. Dat Groningen Zuid de ongevraagde uitspraken van een synode gaat ratificeren. En dat misschien een classis Groningen straks het zelfde doet.

Fout!

Overigens: als men deze weg op gaat en dus het gezag der synode in de zaak gaat inschakelen is nog te bedenken hoe wankel dat gezag is en hoe zwak in een zo ernstige zaak: VEERTIEN tegen DERTIEN.

Hoe men het ook keert of wendt, het blijft een zwakte zonder end. G. Visee

TE BERDE

Op 28 februari 1935, nu dus precies 30 jaar geleden, is Idenburg, anti-revolutionair staatsman, Oud-Minister van Koloniën, Oud-Gouverneur-Generaal van Ned. Indië, gestorven.

Wij gedenken in hem één der nobelste christen-staatslieden, die ons land heeft voortgebracht.

Geboren in 1861 in Rotterdam, doorliep hij na de lagere school in Utrecht de H.B.S., waarna hij zich een militaire loopbaan koos. Zijn militaire opleiding ontving hij aan de K.M.A. in Breda. In 1882 vertrok hij als pas beëdigd officier naar Indië, en vervulde aldaar in het korps Genietroeper verschillende functies. Uiteindelijk werd hij benoemd tot adjudant van de Legercommandant van Ned. Indië.

Beroepsofficier dus, maar tevens ouderling van de Gereformeerde Kerk in het voormalige Batavia, het kleine Kwitangkerkje. Hij was er niet alleen ouderling, maar gedurende een periode van zes maanden, toen de kerk vacant was, tevens voorganger. Men zegt, dat hij in die tijd op een voor zijn toehoorders onvergetelijke wijze gepreekt heeft over het Onze Vader. Ach ja, toen kon dat nog ongestraft.

In 1901 was Idenburg vanwege de slechte gezondheidstoestand van zijn vrouw gedwongen naar het vaderland te repatriëren. Hij was 40 jaar, kapitein van de Genie, in Indië bekend in kleine kring, maar in Nederland volmaakt onbekend.

Maar Kuyper had reeds zijn oog laten vallen op deze bescheiden, enigszins bedeesde officier met een tropenervaring van 20 jaar. En zo gebeurde het, dat Idenburg, kort na zijn aankomst in Holland, zijn intrede deed in de Tweede Kamer, als de Indische specialist van de A.R.-fractie.

Een merkwaardige coincidentie: zowel Idenburg als Colijn waren officier; beiden hebben de helft van hun leven in Indië doorgebracht; beiden waren in het vaderland onbekend. Het getuigt wel van het fijne politieke gevoel van Kuyper, dat hij in deze beide officieren „iets” zag. Later zouden beide officieren de onbetwiste politieke erfgenamen van Kuyper zijn.

Enige maanden nadat Idenburg Kamerlid was geworden, stierf geheel plotseling de Minister van Koloniën van het zittende Kabinet-Kuyper. En zózeer had Idenburg de gunst en het vertrouwen van Kuyper gewonnen, dat deze het nieuwbakken Kamerlid bij de Koningin voordroeg als de nieuwe Minister.

Een duizelingwekkende carrière dus. Binnen een tijdsbestek van één jaar van onbekend kapitein tot Minister van Koloniën. Er zijn staatslieden, die gedreven zijn geworden door eerezucht, door ambities, door het verlangen naar macht, en die er dan ook behagen in hebben geschept deze macht in handen te hebben. Het zijn niet de minsten, die tot deze categorie hebben behoord: Disraëli, Churchill, en in zekere zin ook Colijn. Maar Idenburg was anders. In de werkelijke zin des woords was hij een dienaar van de Kroon, een dienaar van zijn vaderland.

Zijn belangrijkste daad als Minister was ongetwijfeld de benoeming van Van Heutz tot Gouverneur-Generaal van Indië. Het moet wel een wonderlijke correspondentie geweest zijn, die tussen de bescheiden, rustige, haast tedere Minister van Koloniën Idenburg en de bruisende, opvliegende, martiale Generaal Van Heutz.

In 1909 werd Idenburg zelf benoemd tot Gouverneur-Generaal als opvolger van Van Heutz. Hij heeft dit ambt bekleed tot 1916.

Als G.G. heeft Idenburg zich ten volle kunnen wijden aan de opdracht zoals hij die zelf zo menigmaal in het Parlement omschreven heeft. Nederland had vooral een zedelijke opdracht in Indië te vervullen. Het moederland mocht niet in de eerste plaats uit zijn op macht of op gewin. Volgens Idenburg was alleen een waarachtig Christendom bij machte de verbinding te leggen tussen de wereld van het Westen en die van het Oosten. Zo het Christendom dat niet deed, dan moest het conflict wel ontstaan. Nederland had tot taak aan Indië de christelijke wortel over te dragen voor een zichzelf ontlooiende cultuur.

Men wordt weemoedig als men bedenkt, wat er van deze idealen in werkelijkheid is terecht gekomen.

Toen later aan hem gevraagd werd, of hij een wapenspreuk bezat, die zou kunnen dienen als onderschrift bij zijn portret, antwoordde Idenburg: een wapenspreuk bezit ik niet, ik ben niet van adel; maar als een onderschrift noodzakelijk is, laat het dan het Bijbelwoord zijn: Gods kracht wordt in zwakheid volbracht.

Een ernstige fout

Wanneer men zoekt naar de oorzaken van het conflict ter generale synode is het nodig ook de vraag te stellen hoe de synode kwam tot de uitspraak dat ds. A. van der Ziel schorsenswaardig was en is.

Was deze vraag aan de synode voorgelegd? Néén!

We willen de gang van zaken nagaan.

De kerkeraad van Groningen Zuid kwam tot de overtuiging dat ds. Van der Ziel niet kon worden gehandhaafd in zijn ambt, en wendde zich om aan de afspraak van art. 79 k.o. te voldoen tot de raad van Groningen Noord. Immers een dienaar des Woords kan eerst geschorst worden wanneer er een voorgaand oordeel van zijn eigen kerkeraad en van die der naastgelegen gemeente is dat hij schorsenswaardig is. De raad van Groningen Noord oordeelde dat schorsing niet diende plaats te hebben. En dus kon deze niet doorgaan.

Daarop wendde de raad van G. Z. zich tot een classis Groningen. Ook deze achtte ds. v. d. Ziel niet schorsenswaardig.

Vervolgens heeft de raad van G. Z. zonder en tégen voorgaand oordeel van de raad van G.N. en de classis Groningen ds. v. d. Ziel geschorst. En zich daarna gewend tot een particuliere synode van Groningen om achteraf het door G.N. en de classis geweigerde oordeel alsnog te verkrijgen. Dat gelukte. En de schorsing van ds. v. d. Ziel werd aldus achteraf door de p.s. „gedekt”. Ook door een latere classis Groningen, die zich aan de uitspraak der p.s. conformeerde. Dat laatste is nimmer geschied door de raad van Groningen Noord.

Hier dient men te onthouden dat deze boze „schorsingsweg” werd bewandeld omdat er ten aanzien van de „schorsingsgronden” grote onduidelijkheid en onzekerheid was geweest. Indien het voor hem had vastgestaan dat ds. van der Ziel zich metterdaad had schuldig gemaakt aan een OPENBARE en GROVE zonde dan zou de kerk van G. Noord de medewerking niet hebben geweigerd en de classis Groningen al evenmin. Deze twee zaken van de schorsenswaardigheid en de schorsingsweg hangen onlosmakelijk samen en zijn niet splitsbaar: de kromme schorsingsweg is een krachtig getuige tegen de schorsenswaardigheid.

Om te onthouden!

**Twee beroepsinstanties uitgeschakeld.
Last afgewenteld op de kerken der generale synode.**

Tegen de schorsing van ds. Van der Ziel kwamen appels op de generale synode. Bezwaarschriften waarin werd geklaagd: de schorsing is ongegrond en: de schorsing kwam in strijd met het door art. 79 vereiste tot stand.

Dat men zich tot de generale synode wendde hing ten nauwste met het laatste samen. Was deze schorsing op ordelijke wijze conform art. 79 tot stand gekomen, dan ware de classis de eerste beroepsinstantie geweest.

Ware met medewerking der classis de schorsing overgegaan in een afzetting, dan zou daarna de p.s. de eerste plaats geweest voor appel.

En de kans was groot geweest dat de generale synode niets met de hele zaak van doen zou hebben gehad.

Thans echter ging G.Z. achtermekaar door naar de naastgelegen kerk, de classis (vooraf) en naar de particuliere synode (achteraf). Met als gevolg dat de appels belandden op de tafel der . . . . . generale synode.

Zodat deze laatste alle reden had om zich af te vragen: Moeten wij ons bemoeien met een zaak die tot twee plaatselijke kerken behoort volgens art. 79, ten hoogste tot de clas-

sis + deputaten der particuliere synode, een zaak, die in beroep bij de classis, eventueel bij de particuliere synode had behoren te dienen? En dat om de eenvoudige reden dat de kerkeraad van Groningen-Z. met duidelijke schending van artikel 79 k.o. TEGEN het oordeel van Groningen Noord, TEGEN het oordeel der classis Groningen, dat was voorafgegaan, en ZONDER het oordeel der particuliere synode de schorsing doorzette om die achteraf door de p.s. te laten bekrachtigen?

MET ANDERE WOORDEN: de generale synode had zich éerst dienen bezig te houden met de „schorsingsweg”. En gesteld dat de generale synode tot de overtuiging was gekomen — als zij de k.o. in ere hield moest zij daartoe komen — dat heel deze schorsingsweg een kromme rechtshandel was geweest, in aperte en flagrante strijd met de kerkorde, DAN had de synode dat moeten uitspreken. Daarvan bericht moeten doen aan de kerkeraad van G.Z., van Groningen Noord, aan de eerstvolgende classis Groningen en dan de dito p.s. van Groningen. En daarbij was heel deze schorsing NIETIG geweest. Enige uitspraak over de schorsenswaardigheid van ds. A. v. d. Z. was onnodig geweest. Want schorsenswaardig of niet — deze kromme rechtshandel kan zelfs niet dienen om een schuldig dienaar des Woords te schorsen. Ja, zij bewijst zelve reeds dat dit „schuldig” hoogst aanvechtbaar was. Want juist OMDAT er onzekerheid bestond en tot in de generale synode toe blijkt te bestaan over de schorsenswaardige schuld van ds. A. v. d. Ziel, kwam men tot deze kromme rechtshandel. En reed G.Z. door alle rode stoplichten heen.

En nu maakte de generale synode in haar geheel, inclusief de dertien¹⁾ en gepreadviseerd door de hoogleraren de ernstige fout:

- A. De zaak te splitsen in:
  1. de schorsenswaardigheid . . . . .
  2. de schorsingsweg
- B. Eerst te handelen over de schorsingsweg en daarna pas over de schorsenswaardigheid.

Ware men bij 2, de schorsingsweg, begonnen, dan had men zich over 1 niet meer behoeven uit te spreken. En de zaak zelve ware teruggevallen op de kerkeraad van G.Z., die na al het gemodder met de naastgelegen kerk, en de classis Groningen voor de derde maal ernstige reden tot zelfcritiek zou hebben ontvangen.

Thans kwam echter niet de een schorsing in strijd met artikel 79 doordrijvende kerkeraad, maar de generale synode en kwamen door haar onverstandig beleid de kerken in last.

Hinc iliae lacrimae!

Hier ligt een oorzaak van al die tranen!

De synode en „de schorsenswaardigheid”

De synode deed met 14-13 stemmen de uitspraak dat ds. A. v. d. Ziel schorsenswaardig was.

Was zo'n uitspraak van de synode gevraagd?

Neen!

Zeker niet in deze vorm.

De uitspraak dat ds. v. d. Z. schorsenswaardig was, was reeds gedaan: 1. door de raad van G.Z.; 2. impliciet door de p.s. van Groningen; 3. door een classis Groningen die zich aan de uitspraak van de p.s. conformeerde.

Dat ds. v. d. Z. schorsenswaardig was behoefde de generale synode niet nóg eens uit te spreken.

De generale synode werd geroepen over BEZWAARSCHRIFTEN te handelen. Deze bezwaarschriften waren gericht tegen het doen van de particuliere synode en de kerkeraad van G.Z. De klagers hadden deze p.s. en G.Z. in het beklagdenbankje gezet. Met de bede: Synode, verklaar hen schuldig!

Op die bede had de synode moeten vragen: Bezwaarden, waar zijn uw bewijzen? Welke gronden voert U aan voor uw klachten en beschuldigingen? Want of G.Z. en uw

p.s. schuldig dan wel onschuldig zijn dat behoeven niet WIJ te onderzoeken, te bewijzen, dat hebt U onderzocht en dat bewijst U. En indien de klagers volgens artikel 31 het bewijs hadden geleverd, dat G.Z. en de p.s. van Groningen in strijd met Gods Woord of de kerkorde hadden gehandeld, had de generale synode voor dat bewijs moeten zwichten en moeten uitspreken: Bezwaarden, klagers en aanklagers, U hebt gelijk. U hebt aangetoond dat G.Z., en de p.s. van Groningen SCHULDIG zijn.

OF bijaldien de generale synode na onderzoek der bezwaarschriften tot de conclusie was gekomen: deze klagers en beschuldigers hebben noch de klachten, noch de aanklachten bewezen, zo had de synode over de schuld of onschuld van G.Z. en de p.s. van Groningen geen enkele uitspraak behoeven te doen, maar moeten antwoorden: Bezwaarden, klagers en aanklagers, u hebt wel geklaagd, wel aangeklaagd, wel beschuldigd, maar niets bewezen. Reden waarom wij uw geschriften wijzen van de hand.

Hoe het ging

Alzo handelde de generale synode niet. Zij ging niet de bezwaarschriften behandelen maar naar aanleiding van de bezwaarschriften de zaak Groningen Zuid contra ds. A. v. d. Ziel. Zo werden de rollen omgekeerd. Ds. A. van der Ziel werd in het beklagdenbankje gezet. En de synode ging alles onderzoeken. De notulen van Groningen Zuid; de notulen van de classis Groningen; enz. enz. Zij ging met diverse personen, o.a. met ds. Van der Ziel spreken. Alsof de synode de taak had de bewijzen voor de schuld of onschuld van G.Z., de p.s., ds. v. d. Ziel enz. te zoeken! Op die manier ontstond natuurlijk een lijvig rapport, waarvan alleen reeds de lezing vele uren moet hebben gevegd. De synode gedroeg zich hier alsof zij doen moest wat de kerkeraad al gedaan had (Is ds. v. d. Z. schorsenswaardig?), wat een genabuurde kerk had gedaan, een classis, een particuliere synode. En ten leste de bezwaarden Met als resultaat dat zij inplaats van het SCHULDIG over G.Z. en de p.s. van Groningen uit te spreken, of niet, het SCHULDIG uitsprak over ds. A. v. d. Ziel. Veertien tegen dertien. En toen zat de synodale wagen vast. . . .

Omgekeerde orde

Deze methode van werken komt ons voor het omgekeerde van ordelijk handelen te zijn. Artikel 31 vergt bij appél op de meerdere vergadering dat het bewijs door de klager geleverd wordt. Indien hij nalaat dat bewijs te leveren is zijn klacht nietig. En dan hoeft dat bewijs niet gezocht te worden en verbeterd te worden door de meerdere vergadering bij welke hij klaagt. Een kerkelijke vergadering loopt niet in de werkverschaffing.

Wie klaagt levert het bewijs voor zijn klacht. En de kerkelijke vergadering oordeelt of dat bewijs geleverd is.

Wanneer men echter de orde omkeert: de bezwaarde klaagt en de kerkelijke vergadering gaat de bewijzen zoeken voor zijn klacht, dan is het eind weg. Dan worden synodeleden chercheurs en duren synodes ad calendas graecas oftewel tot Sint Juttemis. En dan wordt het een spel. Wilt u een zaak op de kerkelijke roltrap hebben? Oelala: u schrijft een briefke naar de kerkeraad met veel beschuldigingen tegen een dominee en weinig bewijzen! De kerkeraad gaat wel op zoek naar bewijzen!

U wilt nog eens klagen bij de classis? Oelala: u schrijft een paar kantjes vol. Veel geblèr en weinig wol. Maar de classis zegt: dat moesten we toch eens uitzoeken. Een commissie! De commissie gaat praten. Met de klager(s). Met de kerkeraad. Notulenboeken lezen. De copieën van brieven. Rapport op de classis. De commissie heeft vastgesteld — wel is waar niet op grond van het met bewijzen gestaafde bezwaarschrift, maar op grond van het door haar ingestelde onderzoek, dat. . . . En de classis, ontvangen hebbende. . . . , kennis genomen hebbende van. . .

¹⁾ Men zie echter ook de brochure van br. G. v. d. Leeden, een van de dertien.

gehoord het rapport der onderzoekingen en samensprekingen der commissie.... spreekt uit.... en besluit de klager in het gelijk te stellen en....

Zo kan het ook naar de particuliere synode.

En als dat niet helpt naar de generale.

Leg maar een briefje op tafel.

Een klaagschrift.

U belt en de kerkelijke vergaderingen draaien.

Zó gaat dat.

De arme klagers

Ja, zegt iemand, maar als iemand nu niet zo precies weet hoe hij een bezwaarschrift moet opstellen, motiveren, met bewijzen staven? Moet dan zo'n arme klager niet geholpen worden?

Wel wis en zeker.

Maar NIET door de classis, NIET door de generale synode.

Hij voorzie zich van hulp.

Ik heb bijvoorbeeld eens een bezwaarschrift opgesteld voor een broeder, die zich door de raad van Kampen verongelijkt achtte, inclusief door mij. Ik heb er al de zaken en argumenten ingezet, die de man er in wilde hebben. En al zeg ik het zelf: het kwam er keurig en krachtig uit te zien. Dat vonden de broeders op de classis ook. Ze prezen de vorm van het bezwaarschrift. En hoefden de broeder niet te horen. Ze hoorden hem in zijn geschrift.

Maar niet: briefje op de classistafel en dan zoekt de classis het wel uit.

De goede weg al lang verlaten

Maar deze goede weg hebben de vrijgemaakte kerken reeds lang verlaten. Het gevaar dreigde reeds op de synode van Kampen. Bezwaarden uit een gemeente, waar alles zonder en ondanks synodale hulp al lang weer koek en ei is, legden bezwaarschriften plus een pak documenten, brieven en copieën van brieven (niet eens gewaarmerkt) op tafel: Zoek maar uit! Het had een haar gescheeld of de synode was aan het uitzoeken gegaan. En ze had „partijen” uit die gemeente gehoord. Plus een deputatie herwaarts gezonden. En dan een rapport als een lijvige brochure = een verbeterd, uitgebreid,

sterker geargumenteed bezwaarschrift geschreven, gestencild, gelezen en aangehoord.

Het is te Kampen NIET geschied.

Later, in de zaak Goossens, deed een synode het wel. Een rapporteur heeft er ponden papier aan vol - een fles inkt aan leeggeschreven. Resultaat: dat de zaak nu al voor de zoveelste keer op een generale synode ligt.

Heel deze methode werkt bovendien mogelijke kwade praktijken in de hand. Bepaalde synodeleden hebben bijvoorbeeld graag de zaak X. op de synode. Maar ze is daar niet. Even een briefje aan ds Y.: „kunnen jullie niet alsnog je standpunt inzake de kwestie X doen weten aan de synode? Ds. Y haast zich. En deelt mee: wij conformeren ons niet aan de particuliere synode. Zie zo. Het briefje is er. En de zaak staat op de rol. De synode gaat uitzoeken. En besluiten in de zaak X. Lezer, ik heb dit schrijvende geen koorts. Temperatuur pl.m. 37°.

Ik ijl niet.

CONCLUSIE: de verkeerde wijze van behandeling van appels door generale synoden, ook door die van Rotterdam-Delfshaven 1964, is een van de oorzaken dat men zich met elkander in een verkeerde positie gelooft heeft.

Door n.l. NIET te doen hetgeen gevraagd werd: onderzoeken of de bezwaarden — van wie velen alleszins bekwaam geacht mogen worden — een appél op te stellen — het gevraagde bewijs voor hun klacht leverden.

En door WEL te doen hetgeen de taak ener synode NIET is, te weten: naar aanleiding van bezwaarschriften de ZAAK te gaan behandelen.

Misschien is het achteraf ook om deze reden gelukkig dat het synodale-schip op de klippen gelopen is.

En tenslotte: hier wordt geen oordeel geveld over goede bedoelingen en zo. Of er goede dan wel kwade bedoelingen waren — dat weet God en daar denk ik gaarne het beste van.

Maar deze wijze van doen was van heel de synode EEN ERNSTIGE FOUT.

G. Visee

Op bezoek bij de kerk der Waldenzen

(XXIII)

Toen wij U een vorig maal brachten bij de tombe van dominee Arnaud, de legerpredikant-veldheer der Waldenzen bij hun glorieuze terugkeer in hun geliefde Alpenvalleien, zal wellicht de vraag bij deze of gene zijn opgekomen: waarom ging die man nu op het eind van zijn leven nog naar Württemberg om daar in den vreemde te sterven?

Wij sloegen de episode, die daarop volgde, even over om daarvan apart te verhalen.

Reeds vele malen hadden de Waldenzen de bittere ervaring opgedaan, dat, wanneer er een periode van rust voor hen intrad en de regerende vorsten hen met mooie woorden paaiden, dit doorgaans maar van korte duur was. Zij hadden steeds weer van woordbreuk en bedrog te lijden, ook al brak dit hun weerstand niet en volhardden zij bij het heilig Evangelie, vrij en ongebonden. Hoe groot de offers waren, die zij brachten, waarbij goed en bloed hun werd afgenomen, kan wel blijken uit het feit, dat, terwijl begin 1686 er 30.000 Waldenzen in de Valleien woonden, dit getal negen jaar na de glorieuze wederkeer tot 6.000 was geslonken. Dat was dus het resultaat van de actie om de bannelingen terug te voeren, ondernomen door Arnaud in samenwerking met graaf Solaro di Govone, in opdracht van de hertog van Savoye.

Wat gebeurde er met die ballingen? Zeer velen brachten hun laatste levensjaren door op de galleien, zelfs twintig jaar en langer.

In de 16e en 17e eeuw was het de gewoonte van de machthebbers rond de Middellandse Zee hun galleien (lange schepen, voortbewogen door lange roeiriemen, 25 aan elke kant, aan elke riem 5 man, dus 250 man per boot) te bemannen met misdadigers, die op deze wijze hun vonnis uitzaten. Iedere man werd door een ketting aan zijn plaats vastgeklonken. Vreselijk was het lot dier ongelukkigen, een ware hel op aarde.

In lotsgemeenschap met het grootste geboefte, dat hier zijn vonnis onderging, werden de Waldenzen op de galleien verwaardigd om hun geloof trouw te blijven. In de grootste smarten bleven hun harten in de Heer gerust. Onder hen was ook Jean Muston, één van de moedigen die tijdens de geweldige tocht over de bergen bij de glorieuze wederkeer uitgeput raakte, niet verder kon, achterbleef en in handen van de vijand viel. Gedurende niet minder dan 25 jaar verdroeg hij dit ellendig lot op de galleien. Wie zijn geloof wilde afzweren, kreeg onmiddellijk de vrijheid. Slechts zeer weinigen waren bereid hun vrijheid tot deze prijs te kopen. Ook Jean Muston bleef onbewogen en rots vast in zijn geloof. Eerst na 25 jaar, toen de protestantse mogendheden zich er mee gingen bemoeien, werd hij met andere evangelie belijders in vrijheid gesteld. Hij keerde direct naar de Valleien terug, trad daar in het huwelijk en bleef er tot zijn dood.

Keren we terug tot Arnaud. Ook Arnaud en de Waldenzen moesten telkens weer er-

Inhoud „Opbouw”

Christelijke Bijstandswet	J.W.
Het éne offer	C.V.
Kerkelijk Leven	G.V.
Te Berde	v.O.
Een ernstige fout	G.V.
Op bezoek bij de kerk der Waldenzen	P.G.
Boekbespreking	
Persschouw	
Kerknieuws	

MEDEDELING

Tot onze spijt is een zending copy waarin o.a. een artikel van Prof. Veenhof was ingesloten bij de post zoek geraakt.

fa. Steenbergen

varen de juistheid van de waarschuwing uit Psalm 146: Vest op prinsen geen betrouwen, waar men nimmer heil bij vindt.

Met welke schone woorden had hertog Victor Amedeus II de Waldenzen ontvangen, toen hij met Lodewijk XIV in oorlog geraakte: „Slechts één God en één vorst hebt gij te dienen; dien ze beiden trouw. Tot nog toe waren we vijanden, maar voortaan zullen we goede vrienden zijn. Anderen waren de eerste oorzaken van Uw rampen. Maar indien ge nu, zoals het uw plicht is, uw leven in mijn dienst stelt, zal ik mijn leven voor U in de waagschaal stellen en zolang ik een stukje brood heb, zult gij uw deel hebben”. De Waldenzen hielden hun woord. Trouw en dapper streden ze in het leger van de hertog, doorgaans onder eigen aanvoerders, zowel in de Spaanse, de Poolse als in de Oostenrijkse successie-oorlog. Niet alzo de hertog; hij bleek keer op keer trouweloos en onbetrouwbaar te zijn. De mooie woorden van de hertog werden in 1690 gesproken. Nog geen zes jaar later liet Victor Amadeus zijn protestantse bondgenoten in de steek en sloot vrede met Lodewijk XIV en toen toonde hij zijn ware gedaante. De beloofde korst brood was hij totaal vergeten.

Als prijs voor het in de steek laten van zijn protestantse bondgenoten kreeg Victor Amadeus II van Lodewijk XIV Pinerolo en Val Pareso. In het verdrag, dat dit alles regelde, kwam ook nog een geheime clause voor, dat geen Franse vluchtelingen in de Valleien zouden worden geduld en dat al de Waldenzen uit Val Pareso zouden worden verbannen. Deze lafhartige daad van de hertog werd bezegeld met een decreet, dat de uitvoering van een en ander beval en regelde. Duizenden vluchtelingen werden er door getroffen. Onder hen was ook Arnaud, die in Frankrijk was geboren en van Waldenzer afkomst was. Hij met 6 predikanten en ongeveer drieduizend gelovigen moesten elders hun heenkomen zoeken, opnieuw van huis en hof verdreven. Arnaud nam weer de leiding van deze uittocht en trok met de verbannen via Zwitserland naar Duitsland, waar ze goed werden ontvangen. Hun werd land toegewezen in Württemberg, Baden en Hesse-Darmstadt. Daar vonden zij eindelijk rust voor het hol van hun voet. Zij bleven bijeen en vormden dorpen met eigen gemeentelieven en -bestuur. Arnaud vestigde zich te Schönenberg en werd daar de plaatselijke predikant.

In 1703 was Victor Amadeus II opnieuw in strijd gewikkeld met Frankrijk. Daarbij leed hij een reeks van nederlagen, zodat de hertog zelfs gedwongen was, Turijn te verlaten. Hij zocht toevlucht bij de Waldenzen in Rorà, die hem gastvrij ontvingen. Toen de Oostenrijkers de Fransen versloegen en de druk op

Turijn werd opgeheven, keerde de hertog naar zijn hoofdstad terug. In zulk een periode van verademing voor de Waldenzen maakte Arnaud van de gelegenheid gebruik, weer naar de Valleien terug te keren.

Gedurende drie jaren was hij predikant te San Giovanni. Maar zodra werden de verhoudingen tussen Frankrijk en Italië weer beter of in gelijke mate keerden de verdrukkingen en kwellingen van de Waldenzen weer terug.

Het Roomse bloed kroop waar het niet gaan kon. Toen keerde ook Arnaud voorgoed naar Württemberg terug, waar hij op tachtigjarige leeftijd in 1721 overleed, zoals wij een vorig maal reeds mededeelden.

Bij de Vrede van Utrecht van 1713, die een eind maakte aan de Spaanse Successie oorlog, werd de hertog van Savoye Koning van Sicilië, vijf jaar later uitgeruild voor Sardinië. Daarbij kreeg hij ook de gehele streek van Val Pragelato toegewezen. In het geheim had Victor Amadeus II zich ook nu weer verbonden de Waldenzen uit Pragelato te verdrijven. Ditmaal deed hij het geraffineerder, niet zo openlijk. Hij maakte hun het blijven daar onmogelijk. Hij vaardigde namelijk een edict uit, dat alle kinderen Rooms-Katholieke scholen moesten bezoeken, terwijl tevens werd bepaald, dat de protestanten geen deel mochten uitmaken van de gemeenteraden. Deze bepaling werd spoedig gevolgd door een verbod voor de protestanten om in een groter aantal dan 10 te vergaderen. Kerkdiensten werden op die manier onmogelijk gemaakt. De Waldenzen moesten de bergen overtrekken om in de Valleien een kerkdienst bij te wonen of hun kinderen te doen dopen. Maar ook hieraan maakte de hertog een einde. Alvorens af te treden vaardigde hij nog een decreet uit in 1730, waarbij alle inwoners van Val Pragelato werden beschouwd Rooms-Katholiek te zijn. Ongeveer duizend Waldenzen besloten daarop hun vaderland te verlaten, daar zij weigerden hun geloof te verloochenen door onder valse vlag te varen. Zij zochten een heenkomen naar Zwitserland en Duitsland, waar zij ook nu weer gastvrij werden opgenomen. Op die manier werd dus de verdrijving van de Evangelie-belijders uit Val Pragelato voltooid. Priesters gingen het werk ten overvloede nog controleren. Huis aan huis werd jacht gemaakt op bijbels, bevreemd als men was voor dat Boek der boeken. Zelfs nog in 1838 werden er 60 bijbels op het kerkplein van Rua di Pragelato op een hoop geworpen en verbrand.

In de jaren, die volgden op het jaar 1730 toen de trouweloze Victor Amadeus II aftrad, heerste er een betrekkelijke rust voor de gekwelde Waldenzen. Onder de regering van de opvolgers van Victor Amadeus II, Emanuel IV (1730-1773) en Victor Amadeus III (1773-1796) werd massaal en bloedig niet meer tegen hen opgetreden. Maar de kwellingen bleven voortduren. De zwaarste en ondragelijkste was wel, dat de jongens der Waldenzen vanaf hun 12e jaar en de meisjes vanaf haar 10e jaar in Rooms-Katholieke omgeving moesten worden opgevoed. Het was een pure „kidnapping”. Vele van op die manier geroofde kinderen werden opgenomen in een soort van instituut, dat in 1679 te Turijn was gesticht onder de fraaie naam „Toevluchtsoord der Deugd” en dat in 1740 naar Pinerolo werd overgebracht, waar het de naam kreeg van „Hospicium voor Waldenzen Catechumenen”. Uit zogenaamde liefdadigheid werden op die manier arme van hun ouders weggeroofde kinderen der Waldenzen in de schoot der Moederkerk teruggevoerd.

Moeten we niet onder de indruk komen van het ontzaglijk lijden om het geloof naar de Schriften en van de volharding der heiligen, de eeuwen door, daar in de Alpen-Valleien van Italië. Het licht op de kandelaar werd niet uitgeblust. De kwijnende vlaspit werd

niet gedoofd. De helse machten behielden niet de overhand. God hield Zijn werk in stand ook in Italië.

P. Groen

OP BEZOEK BIJ DE KERK DER WALDENZEN

Rectificatie

Laten we weer enige foutjes mogen herstellen; ditmaal uit artikel XXII.

Lees eerste kolom, 8e regel, dominee Montoux; tweede kolom, 19e regel, lees „vuren” i.p.v. „vieren”; vierde kolom, 8e regel, lees „samen met de man, wien hij een jaar geleden moest zien te vermoorden”.
P. Gr.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK ITALIË

Sinds de vorige verantwoording kwamen de volgende giften bij mij binnen:

J. B. te W. (collecte Geref. Kerk) f 7.91; S. K. te S. f 5.—; J. H. B. te W. f 5.—; N.N. te Winnepeg f 48.30; J. L. te K. (14e maal) f 2.50; J. C. H. te R. f 250.—; totaal f 318.71; totaal incl. vorige verantwoordingen f 7.617.79.

Zeer aangenaam was ik verrast, ook uit Canada een cheque te ontvangen ten bedrage van C. \$ 14,75 (f 48.30) van N.N. te Winnepeg. Deze broeder en ook alle anderen, die een gift zonden, mijn hartelijke dank!

Verdere bijdragen zie ik gaarne tegemoet op mijn postrekening Nr. 50440 (P. Groen, Rotterdam).

P. Groen.

BOEKBESPREKING

Albert Luthuli
Vrijheid voor mijn volk
Uitgave Callenbach Nijkerk

Luthuli is de leider geweest van het in de Unie van Zuid Afrika verboden Afrikaanse Nationale Congres (Voortaan af te korten als A.N.C.) een organisatie, die beoogde langs vreedzame weg voor de negers invloed te verkrijgen in het bestuur van het land.

Wanneer we over dit boek, dat handelt over de verhouding tussen blanken en niet-blanken iets willen opmerken, zal het nuttig zijn de situatie zoals die in Zuid Afrika ontstaan is in grote lijnen weer te geven om een idee te krijgen van de sociale en ruimtelijke omlijsting waarbinnen zich het rassenvraagstuk in dit land aftekent.

Men kan in de 16,5 miljoen inwoners tellende Unie (Kaap Provincie, Natal, Oranje Vrijstaat en Transvaal), globaal genomen vier volksgroepen onderscheiden, waarvan de blanken met ruim 3 miljoen en de Bantoenegers, tegenwoordig ook wel Afrikanen genoemd, met meer dan 11 miljoen de belangrijkste zijn. Over de verhouding tussen deze twee groepen gaat het in dit boek.

Met voorbijgaan aan de historische achtergronden is de toestand vandaag aan de dag zo dat de blanken een westerse beschaving hebben, een hoge levensstandaard bezitten, overwegend Christenen zijn en het grootste deel van de grond met vele natuurlijke rijkdommen erin voor zich reserveren.

Zij hebben met hun organisatorisch en technisch vermogen en met behulp van zwarte arbeidskrachten het land tot ontwikkeling gebracht. Daartegenover staan de Bantoenegers waarvan de meesten onderwijs genoten, velen tot op academisch niveau toe. Hun inkomen ligt gemiddeld veel lager dan dat van de blanke. Velen zijn Christen geworden.

Het woon- en werkgebied van de negers loopt nogal uiteen. Ruim 40% leeft in de z.g. reservaten. Deze vormen een niet aaneengesloten gebied dat hoefijzervormig door de Unie loopt. Beginnende ten westen van de Oranje Vrijstaat strekt het zich uit tot in het

noorden van Transvaal en gaat dan via de Drakensbergen zuidwaarts tot in de Kaap Provincie.

Ze bestaan daar vooral van een overwegend primitieve landbouw en veeteelt. De reservaten vormen in totaal ongeveer 13% van de oppervlakte van de Unie. Daarnaast bevindt zich 28% van de Bantoes in en bij de steden van de blanken waarheen ze vooral na de opkomst der mijnbouw en industrie aangelokt werden door de voor hun doen goede lonen. De aanvankelijke huisvesting van deze mensen bij de stedelijke nederzettingen in krotwijken (zie Alan Paton: Tranen over Johannesburg) is voor de Zuidafrikaanse regering aanleiding geworden tot uitvoering van grootscheepse saneringsprojecten waardoor deze Bantoes tegenwoordig buiten de steden kunnen wonen in nieuw opgezette dorpen, de lokasies.

Een ander deel tenslotte of circa 30% werkt in agrarische bedrijven of althans verspreid over het land.

De negers hebben als z.g. natuervolk uiteraard een heel andere cultuur dan de bevolking van Europese origine, maar door het contact met de blanken maken ze kennis met een andere wereld.

Er vindt dan ook een geweldige acculturatie plaats waardoor de oorspronkelijke sociale structuur van de negersamenleving desintegreert en er voor vele van het stamverband losgeslagenen geen weg meer terug is naar de beslotenheid van de kraal, ja, men die weg zelfs niet eens meer wil, gewend als men is aan het nieuwe bestaan.

De gestudeerde negers staan geestelijk vaak even ver van hun rasgenoten af als de westerlingen.

De Zuidafrikaanse regering, die vooral steunt op de Nationale Partij, gaat uit van het standpunt dat er in de maatschappij tussen deze twee rassen een scheiding moet worden gehandhaafd en ze voert daarom de z.g. apartheidspolitiek, waarvan uiteindelijk de bedoeling is dat er een volkomen territoriale scheiding zal komen tussen de blanken en de Bantoes. Dit houdt in dat er metertijd van de reser vaatgebieden (ook wel de Bantoe-thuislanden genoemd) staten gevormd zullen worden met zelfbestuur door de Bantoes, Bantoe-stans geheten.

Daarom worden de Bantoenegers, die tegenwoordig onder de blanken verkeren, en ook de ontwikkelden onder hen, niet als medeburgers beschouwd in die zin dat ze ook invloed hebben in het politieke leven. Ze horen daar temidden van de blanke in laatste instantie niet thuis. Dat ze er zijn wordt getolereerd omdat men ze in het economische leven nodig heeft en de Bantoe moet daarom als „vreemdeling” ook een pas hebben. Dwars door de maatschappij loopt de couleur-bar dat wil zeggen dat er op velerlei gebied een scherpe scheiding is tussen de blanke en de gekleurde rassen. Dit geldt o.m. bij het reizigersvervoer, het kerkbezoek en de huwelijken.

Nu kan zoiets soms louter voortvloeien uit praktische overwegingen. Negers en blanken zullen elkaar bijvoorbeeld vaak niet verstaan. In het kader van de apartheidspolitiek zal één en ander o.i. echter apert in strijd zijn met de Christelijke en geestelijke vrijheid van het individu.

Door velen wordt deze politiek evenwel religieus gefundeerd. Men stelt dan dat God de verscheidenheid der rassen gewild heeft en dat vermenging verboden is. En omdat de neger anders geaard is dan de blanke zou voor beide volken een „eigensoortige” ontwikkeling nodig zijn.

In de practijk komt dit er op neer dat de blanken, die overigens heel veel voor de ontwikkeling en de verzorging van de negers doen, de dienst uitmaken en dus ook voor de Afrikanen zullen bepalen wat hun „eigensoortige” ontwikkeling zal zijn.

Het is die apartheidspolitiek, die in de te-

genwoordige wereld zoveel weerstanden oproept, en het boek van Luthuli is dan eigenlijk ook één grote aanklacht tegen deze politiek.

Albert Luthuli werd omstreeks 1898 in Rhodesië geboren maar groeide op in Groutville in het gebied van een Amerikaans zendingsgenootschap, hemelsbreed zo'n 50 km. ten noorden van Durban. Hij kreeg een opleiding voor onderwijzer, werd later stamhoofd, d.w.z. tussenpersoon in bestuurszaken tussen een negerstam en de regering van het land, en tenslotte president van het A.N.C.

In deze laatste functie moest Luthuli als de vertolker van de gevoelens dergenen wier zaak hij voorstond menigmaal in conflict komen met de regering wanneer die verder ging op het zijns inziens heilloze spoor der apartheid. In de vorm van een levensbeschrijving van de auteur worden geschiedenis en de activiteiten van het A.N.C. in het Zuid-Afrika van de laatste decennia beschreven en vernemen we hoe er onder de Bantoes gezocht wordt onder een politiek, die door velen als de beste oplossing van het rassenvraagstuk aldaar wordt aangeprezen.

En hoewel men niet aan de indruk ontkomt dat ook Luthuli niet geheel is vrij te pleiten van éézijdigheid en ongemotiveerde laatzinnigheid t.o.v. de Nationalisten, blijkt uit zijn beschrijving van de Zuidafrikaanse verhoudingen dat de instelling van de blanken en de manier waarop de regeringspolitiek wordt doorgevoerd voor de Bantoes in hoge mate denigrerend en oneerlijk is.

Luthuli acht het dan ook een gunstig verschijnsel dat de geest van lijdzaamheid en berusting verdwijnt en plaats maakt voor bewust passief verzet. Daarbij blijkt dat er ook onder de negers nog veel onenigheid is over de manier waarop het beste passieve weerstand geboden kan worden en men het doel van de activiteiten n.l. gelijkgerechtigheid moet zien te verkrijgen. Gewelddadigheden worden door Luthuli afgekeurd en betreurd, hoewel hij de oorzaken ervan vooral aan de houding van de blanken toeschrijft. 't A.N.C. organiseerde daarentegen demonstraties van landelijke omvang. Veelal ging dit in de vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid tegenover discriminerende wetten. De acties van het A.N.C. zijn voor de regering aanleiding geworden om Luthuli als chieft te ontslaan, hem te arresteren en een vrijheidsbeperking op te leggen. Daarmee heeft men het vuur dat ontstoken is echter niet gedoofd.

Internationaal gezien heeft Luthuli waardering ondervonden voor zijn arbeid waarom hem de Nobelprijs voor de vrede 1961 werd toegekend. Uit het boek „Vrijheid voor mijn volk” blijkt dat er naast acties van verdachte zijde en van subversieve elementen een grote massa afkerig is van geweld, maar ook bereid om langs de weg van uiterste weerstand de politiek van de Zuidafrikaanse regering bewust tegen te staan.

In deze tijd van demonische ontladingen in andere delen van Zwart Afrika moge dit voor de Zuidafrikaanse regering een reden zijn zich af te vragen of het niet verstandig zou zijn haar oor te lenen aan de veelszins gerechtvaardigde verlangens van deze oppositie-groep.

Men krijgt daarentegen de indruk dat de regering-Verwoerd, ondanks sterker worden de critiek uit eigen land en daarbuiten, vast besloten is haar politiek voort te zetten. Het bolwerk der apartheid staat dan ook nog recht overeind. Het ligt evenwel voor de hand dat de vloedgolf van nationalisme of wat daarvoor doorgaat in Zwart Afrika het negervolk in de Unie niet onberoerd laat. Trouwens ook zondermeer is het begrijpelijk dat bij deze getallenverhouding een volk met een opkomende groep van leiders deze regeringspolitiek als een duidelijke poging ziet om eigen zaak veilig te stellen en de neger te onthouden wat hem als landgenoot toekomt. En zoals geen natie in wording, waar ook ter

wereld, vergelijk het Europa der voorbije eeuwen, genoeg neemt met bevoogding, zo kunnen we gevoelig aannemen dat we ook in dit deel van Afrika nog maar aan het begin der ontwikkeling staan.

Tegen de achtergronden van dit Afrika nu, waar mee onder invloed van het geseculariseerde westerse denken vele revolutionaire stromingen trachten zich een weg te banen naar de macht moet men de arbeid van Luthuli plaatsen. Vergeleken met wat ons over de ontwikkeling elders ter ore komt over agents provocateurs kan deze man beschouwd worden als een wel zeer gematigde figuur.

De Boeren van Zuid Afrika zijn „beminden om der vaderen wil” en wij zijn gauw geneigd om ons over hun land door hun zienswijze te laten voorlichten. Na het lezen van dit boek vraagt men zich af of ze de tijd wel bijhouden in de geweldige ontwikkeling van Afrika.

Als men wil uitgaan van „eiesoortige” ontwikkeling kan dat o.i. moeilijk gepaard gaan met „baasskap” der blanken. Het is een politiek die doet denken aan de goedbedoelde acculturatie-politiek der Nederlanders in het voormalige Nederlands Indië, toen men het westen mondjesmaat toediende aan de inheemse volkeren. Door de „coming leaders” van de Indonesische revolutie werd dit schamper „primitivologie” genoemd. Want het nationalisme is als een bandjir, als een aanzwellende vloed, die je niet kunt tegenhouden.

Waar de bevrijdende prediking van het Evangelie is doorgedrongen en beslag heeft gelegd op de harten, daar zijn ook de oorsprong en waarborg der volksoverheden gegeven. Vele blanke zendelingen en evangelisten hebben de Bantoes verkondigd dat het Licht dezer wereld reddend verschenen is, heil brengend voor alle volken. Maar wanneer er, zoals zo vaak gebeurd is bij de aanraking tussen Oost en West, een kloof ligt tussen wat de blanke zegt te geloven en wat hij in de praktijk doet, dan zijn het deze dingen volgens Luthuli, die het negervolk van Christus vreemden.

Het boek zij hartelijk ter lezing aanbevolen.

Kampen

R. Kruidhof

Niek van Noort:

De wraak van de blauwe wolf.
S. M. van der Galiën:
De springende panter.
(Uitgave: J. H. Kok, Kampen)

Twee mooie jongensboeken, het eerste over het leven bij de Eskimo's, het andere over dat onder de Indianen. Ze zijn boeiend geschreven, en kosten f 4.25 elk. Geschikt voor de leeftijd van 10-14 jaar. B.

Dr J. Verkuyl: **Credo.** Een uiteenzetting van het Evangelie en een oproep tot geloof. Tweede, herziene druk. Uitgeverij J. H. Kok N.V., Kampen.

Dit boek verscheen in de bekende Boeketreeks van Kok als een dubbel nummer, waarin de pas als zendingshoogleraar aan de V.U. opgetreden dr J. Verkuyl niet bedoelt het grote aantal dogmaticale werken met één te vermeerdere, doch waarin hij „vooral” — aldus de auteur zelf in het Woord vooraf — „hen wil dienen, die graag op weg geholpen willen worden bij het zoeken van de kern, waarom het gaat in 't Evangelie van Jezus Christus.” Aan dat program heeft de schrijver zich gehouden. Hij geeft in dit boek geen college, maar causeert. En is als een wijs leermeester, die met het a.b.c. begint en zijn pupillen „voedt met melk en niet met vaste spijs”. Hij doet dat prachtig. Wanneer hij b.v. betoogt dat we God uit de geschiedenis niet meer recht kunnen leren kennen zegt hij: „In de geschiedenis is niet alleen God aan het woord. Maar ook de mens met zijn gruwelen en gemeenheden, met zijn onrecht en verdrukking. Ik kan uit de loop der geschiedenis nu niet meer aflezen, wie God is. De geschiedenis is immers geen paradijsgeschiedenis meer. God spreekt in de geschiedenis. Maar wie zal deze stem zuiver onderscheiden van de andere geluiden, die klinken?”

T.a.v. hetzelfde thema en het geweten: „Kierkegaard heeft eens gezegd: „In het geweten draagt de mens het rapport van zijn eigen zonden bij zich”. Maar het rapport is niet slechts door God opgesteld. De mens heeft dat rapport gewijzigd en bedorven. Hij is als een commissaris van politie, die zijn eigen misdaad moet rapporteren. Dan doet hij dat in vergoelijkende stijl.” (11)

Over de eenheid der kerk: „Deze eenheid is geen mensenwerk. Ze komt niet tot stand door menselijk organisatietalent. Ze rust niet in kerkelijke „massaregie”. Ze rust in het werk dat God in de kerk doet”.

Het spreekt vanzelf dat men op meer dan één punt met de schrijver nog wel eens zou willen napraten. Zo bijvoorbeeld wanneer hij zegt dat Jezus ontvangen is „uit” de Heilige Geest en geboren uit de maagd Maria. Dat eerste „uit” zou aanleiding kunnen geven tot misverstand. De tekst van de apostolische geloofsbelijdenis heeft „van” de Heilige Geest, al geef ik gaarne toe, dat met voor dit „uit” op oude teksten kan teruggaan. Al met al: wie aan een vriend, die begeert ingelicht te worden over de weg des Heren een boek in handen wil geven heeft hier wat hij zoekt voor een eerste kennismaking.

G. Visee.

J. de Vuyst, **„Oud en Nieuw Verbond” in de Brief aan de Hebreëën**, Kampen: J. H. Kok n.v., 1964.

Met een proefschrift over bovengenoemd onderwerp verkreeg de auteur, die predikant is van de christelijke gereformeerde kerk te Amsterdam-Oost, op 14 mei 1964 de graad van doctor in de theologie aan de Theologische Hogeschool van de gereformeerde kerken in Nederland te Kampen.

Dit proefschrift — groot 268 blz., waarvan ongeveer een vierde deel in beslag wordt genomen door noten — bestaat uit drie hoofdstukken, vóórafgegaan door een inleiding en gevolgd door een samenvatting.

In hfdst. I wordt nagegaan de betekenis van 'diathèkè' — een woord dat we veelal als verbond vertalen — in het bijbelse gebruik. Aandacht wordt hierbij geschonken aan gegevens uit het Oude Testament — aan het hebreeuwse woord 'berith' voor verbond — aan gegevens uit de griekse vertaling van het O.T., de Septuagint, en aan gegevens uit het latere Jodendom, om zo het nieuw-testamentisch spraakgebruik in dezen recht te kunnen waarderen.

Hfdst. II vormt wel de hoofdmoot van het boek, niet alleen naar omvang, maar ook naar inhoud. Besproken wordt: **„Oud en nieuw verbond” in Hebr. 8.** Uitvoerig en zorgvuldig worden de vss. 6-13 van dit hfdst. geëxegeseerd.

In hfdst. III zijn samengevat gegevens uit Hebr. 7, 9, 10, 12, 13 t.a.v. oud en nieuw verbond in de Brief aan de Hebreëën.

Een boeiend onderwerp heeft de auteur besproken; een onderwerp, dat heel de historie der kerk door steeds weer velen heeft beziggehouden, n.l. de verhouding van 'oud' en 'nieuw' verbond, hun eenheid en hun verscheidenheid. Wel verklaart de auteur in zijn inleiding, dat hij er vanaf gezien heeft het veel meer omvattende onderwerp: de **verhouding** der beide 'verbonden', te behandelen, omdat er dan nog meer gegevens in het onderzoek betrokken hadden moeten worden, en ook omdat zo'n onderwerp meer op het terrein van de dogmatiek zou liggen, maar hij zegt meteen, dat hij bij de bespreking der tekstgegevens en bij de beoordeling der desbetreffende beschouwingen allermindst over deze stof heeft kunnen zwijgen. En dat is maar gelukkig.

Zo is deze dissertatie interessant en aktueel geworden. Ook de discussies van de dertiger jaren worden voor ons weer levend. Om even iets aan te duiden: Genoemd wordt en weerlegd de mening van F. W. Grosheide, dat de nieuwe bedeling zich zou kenmerken — en dat in onderscheid van de oude — door het rusten van haar wetten op beloften; die van G. Ch. Aalders, die het verschil tussen oud en nieuw verbond wilde vangen onder het schema: nationaal — individueel, of: voorwaardelijk — onvoorwaardelijk; van J. Ridderbos, volgens wie in het sinaitisch verbond een belangrijke plaats werd toegekend aan uitwendige goederen en in het in Jer. 31 aangekondigde nieuwe verbond aan enkel religieus-ethische zegeningen. Hiertegenover wordt gereleveerd wat in dezen naar voren is gebracht door K. Schilder, B. Jongeling, J. R. Wiskerke, H. J. Schilder. Met dezen stemt de auteur in vele opzichten overeen. Hij wil van geen tegenstelling tussen oud en nieuw verbond weten. Volgens hem is in de Brief aan de Hebreëën met 'diathèkè' (verbond) bedoeld de bestendige en nader geregelde en verder vervulde abrahamietische verbondsrelatie. Wel is het nieuwe verbond verhevener dan het oude en dat met name hierover dat het nieuwe verbond, als door Christus' priesterdienst bemiddeld, krachtiger functioneert dan het oude en zo nu verwerkelijkt wordt wat de Here vanouds beoogde.)

Deze dissertatie is een gedegen stuk werk. Zij geeft goede exegese van de Schrift en goede expositie van de zaken waar het om gaat. De vele noten — jammer, m.i., dat ze niet aan de voet van de bladzijden staan — geven blijk van de belezenheid van de auteur.

Het is de moeite waard kennis te nemen van deze studie. Met name voor jongeren, die de vrijmaking en wat zich voor en rondom de vrijmaking afspeelde, niet zo hebben meegemaakt. De leeruitspraken van 1942 inzake verbond en doop kwamen niet uit de lucht vallen, maar hadden hun wortel in bepaalde en, zoals de auteur aantoonde, niet-Schriftmatige verbondsbeschouwingen.

Het lijkt me voorts ook, dat deze dissertatie mee kan helpen het pad tot vereniging van christelijke gereformeerde en gereformeerde kerken te effenen. Als er in grote lijnen overeenstemming is inzake het verbond Gods, dan kan er, dunkt me, ook niet zoveel verschil meer zijn in de prediking van het evangelie.

Rest mij nog te zeggen, dat de uitgave van deze dissertatie bij de fa. Kok in goede en vertrouwde handen was. In alle opzichten verzorgd.

Roodeschool.

H. Venema.

PERSSCHOUW

Over de verhouding van Schrift en belijdenis

schreef ds Doornbos in het Kerkblad van de Gereformeerde Kerken van Noord-Holland het volgende artikel:

Een van onze predikanten schreef dat wanneer de Bijbel het Woord Gods is en ons een vast weten schenkt, de kerk dan ook dat vaste weten kan vastleggen in haar belijdenis-woorden en die belijdenis-woorden met autoriteit kan overleveren aan komende geslachten.

De schrijver gaat nog verder en wil in de belijdenis eren het document van de waarheid waarin de Heilige Geest de kerk geleid heeft. Moet zo'n redenering weerlegd worden? Is 't niet voldoende dat men zo'n schrijver even aan de jas trekt en zegt: „Hoor eens vriend, eerst denken, dan schrijven?”

Zijn redenering is gelijk aan deze: „Wanneer Bartjes niet liegt en die knaap goed rekenen kan, dan kan die knaap ook een rekenboek samenstellen”. Bartjes liegt niet, en die knaap kan goed rekenen, maar van het samenstellen van een rekenboek brengt die knaap niet veel terecht.

De Heilige Geest leidt ons in de waarheid. Dat weet ik niet uit de belijdenis maar uit de Schrift. Jezus zegt het. Van de waarheid waarin de Heilige Geest ons leidt heb ik maar één document, en dat ene document is de Schrift.

Wat de Schrift zegt kan niemand gelijkwaardig weergeven. Bovendien geeft de belijdenis maar heel weinig weer van wat de Schrift zegt. De Schrift zelf zegt: „Nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar, door de Heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken”. (2 Petr. 1 : 21). Hoe zou een mens dat ooit gelijkwaardig in zijn eigen woorden kunnen weergeven?

Voor het Nederlandse woord gelijkwaardig gebruikt de theologische wetenschap het vreemde woord adequaat. Misschien met uitzondering van hier en daar de uiterste vrijzinnigheid leert de theologische wetenschap aan elke hogeschool dat de inhoud van de heilige Schrift niet adequaat is weer te geven. 't Is in de theologische wetenschap te prijzen dat ze dat verstaan heeft.

Wil de schrijver die ik boven genoemd heb beweren dat de opstellers van de belijdenisgeschriften bij het opstellen ervan ook gedreven zijn door de Heilige Geest op dezelfde wijze als de profeten en apostelen bij het voortbrengen van de profetie? Dan zou hij in dat opzicht Rooms zijn.

Wie met een belijdenis komt spreekt uit wat hij gelooft. Niemand is gebonden aan wat ik al of niet geloof, evenmin als ik gebonden ben aan wat een ander al of niet gelooft. 't Is de vraag maar waar hij het vandaan heeft wat hij gelooft en belijdt. Waar heeft hij het vandaan? De enige maatstaf om dat te beoordelen is de Schrift. Elk is voor geloven en belijden gebonden aan de Schrift en nergens anders aan. Men moet niet altijd weer van voren af aan beginnen met uit de Schrift te bewijzen wat al honderdmaal uit de Schrift bewezen is. Het honderdmaal aangevoerde bewijs kan dienst blijven doen. Maar dat bewijs moet bij de hand zijn. En niemand bezondigt zich wanneer hij erom vraagt. Dat zou wel het geval zijn indien die schrijver gelijk had die beweert dat de belijdenis-woorden met autoriteit overgeleverd zijn. Dan zou het b.v. op de catechisatie zijn: „Opgepast, jongens en meisjes! Als ge eens wat in de catechismus tegenkomt, niet vragen of het wel zo is! Want dan zoudt ge opstaan tegen de autoriteit! Niet zijn als de Bereërs, die dagelijks de Schriften nagingen of deze dingen zo waren!”

De catechismus is een leerboek. Op de christelijke school hebben de onderwijzers mij wegwijs gemaakt in de bijbelse geschiedenis, maar de bijbelse geschiedenis zelf heb ik uit de Bijbel geleerd. Ik heb veel te danken aan de Heidelbergse catechismus. Op mijn twaalfde jaar ben ik ermee begonnen. Hij heeft mij uitstekende diensten gedaan om wegwijs te worden in de leerstellige waarheid van de Schrift, maar de leerstellige waarheid der Schrift heb ik uit de Schrift zelf geleerd. Ik weet wel dat er op de term „leerstellige waarheid der Schrift” wel wat aan te merken is maar voor het ogenblik vind ik deze term wel bruikbaar.

De catechismus zegt dat onze natuur alzo verdorven is dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden en allen van natuur geneigd zijn God en de naaste te haten. Op de catechisatie komt dat ter sprake en dan kan het gebeuren dat een van de catechisanten nu net een nieuw broertje of zusje heeft gekregen. De jeugd van tegenwoordig is niet zo ontaard dat ze bij zulk gebeuren onaandoenlijk zou blijven. En dan komt de twijfel: „Zou het waar zijn dat dat lief, onschuldig ding in de wieg de natuurlijke neiging heeft om God en de naaste te haten?”

Dan heb ik zo'n jongeman of dat meisje nooit voorgehouden de autoriteit van de catechismus maar altijd gezegd: „Zullen we eens zien wat de Bijbel ervan zegt? Kijk, daar staat het, dat zegt de Here zelf ervan.”

Ik heb meer dan twintig keer geprekeerd over elk van de twee en vijftig zondagsafdelingen van de Heidelbergse catechismus.

Voor de bediening des Woords is de catechismus mij een zeer gewaardeerd hulpmiddel geweest, ik ken er geen beter, maar de catechismus was mij ook niet meer dan een hulpmiddel, ik heb het Woord bedienend en ben niet gegaan tot de bediening van de catechismus.

Onze belijdenisgeschriften geven uitdrukking aan wat wij geloven en belijden. Tegenover wie belijden wij ons geloof? Tegenover anderen. Wil de wereld weten wat wij geloven en belijden? Ze mag het weten, er is niets geheims bij, ze kan het zwart op wit krijgen en we stellen de wereld onze belijdenisgeschriften ter hand. Maar wij hebben niet het recht om de wereld te zeggen van wat wij op papier hebben gezet: „Deze geschriften komen tot u met autoriteit, ge moet u daaraan onderwerpen!” We zouden de wereld onrecht doen indien wij zo deden en we zouden niet met wijsheid handelen. We kunnen tegen de wereld niet anders zeggen dan dit: „Dit geloven en belijden wij, onderzoek de Schriften en zie of het waar is, en stem dan met ons in”.

Zo hebben de vaders gedaan toen ze de Zeven en dertig Artikelen met een begeleidend schrijven de wereld in zonden. De belijdenisgeschriften kunnen hulpdiensten doen om de Schrift te leren kennen; ik heb al gezegd dat ik veel te danken heb aan de catechismus, die mij in de Schrift wegwijs heeft gemaakt. Maar veel meer is het omgekeerde het geval: pas door de Schrift heb ik de catechismus kunnen begrijpen. We kunnen een vergelijking maken met een plattegrond van een stad. Met hulp van zo'n plattegrond kan men de weg in de stad vinden, maar uit een plattegrond leert men de stad niet kennen. Pas als men de stad kent gaat de plattegrond voor ons leven. Indien de wereld met de belijdenisgeschriften niet tot de Schrift gaat zal ze die geschriften niet begrijpen. En dat geldt ook van ons. De wereld is zover niet weg. Indien wij niet onverdroten de Schriften blijven onderzoeken en bij de Schriften blijven leven en blijven staan in levend geloof, zullen ook wij de belijdenisgeschriften niet meer verstaan en zullen die geschriften een strik voor ons worden.

Wat ik hier gezegd heb zijn waarheden als koeien, maar wanneer men zich vastbijt in eigen gedachte en in eigen mening kan men niet meer onderscheiden. Dat onderscheidingsvermogen ontbrak in '43. Toen kwamen er de brokken. Toen men bij de brokken stond was er ontsteltenis. Maar die ontsteltenis doet mij denken aan ontsteltenis van de kwajongen die een steen door de ruit gooit en nu bij de scherven staat. Zeker, hij is het die de steen geslingerd heeft, maar was dat nu voor de ruit een reden om in scherven te vallen?

Als men meent dat men met stenen slingeren kan zonder gevaar voor de ruiten, helpt praten niet. Als er geen politie komt opdagen is het verstandig de luiken voor de ramen te sluiten.

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Nijverdal (bij accl): J. de Freijter te Berkum.

Bedankt voor Vollenhove-Cadoelen: L. W. G. Blokhuis te Zuidhorn.

Beverwijk. De classis Haarlem heeft zaterdag 20 februari j.l. besloten de credentiebrieven te aanvaarden van de kerk te Beverwijk (p.a. A. C.

Kalis). Hiermede is de dolerende kerkeraad als wettige kerkeraad te Beverwijk erkend. Deze beslissing werd genomen met 7 stemmen vóór, 3 tegen en 2 onthoudingen.

Tevens besloot de classis de uitspraken van de generale synode over de zaak-Beverwijk voor vast en bondig te houden.

Over 14 dagen zal de kerkeraad van Beverwijk weer ter classis vertegenwoordigd zijn. Sinds de doleantie van de Beverwijkse kerkeraad aanvaardde de classis van geen van beide Beverwijkse kerkeraden de credentiebrieven.

Diaconale Conferentie. De Conferentie van diakenen van de Gereformeerde Kerken in Gelderland en Overijssel zal D.V. gehouden worden in Enschede in het Restaurant „Royal”, Stationsplein 1 en zal op woensdag 24 maart a.s. des voormiddags om half elf. Des middags hoopt ds J. Keuning van Haulerwijk een referaat te houden over het onderwerp: **Diaconie, het leven der gemeente.**

Algemenebijstandswet. De Kerkeraad van de Geref. Kerk van Leerdam nam t.a.v. de A.B.W. het volgende besluit:

„In verband met de invoering van de Algemene Bijstandswet per 1 jan. j.l. heeft de Kerkeraad zich bezonnen op de verhouding van genoemde wet tot de diaconale functie van de Kerk.

Aangezien uit deze wet duidelijk blijkt, dat de **primaire** taak der kerk, om hulp te verlenen aan haar eigen behoeftige leden, door de Overheid wordt miskend, ziet de Kerkeraad zich geroepen, de gemeenteleden met klem op te wekken, zich in gevallen van nood te blijven wenden tot de broeders diakenen, opdat zij hun Schriftuurlijke ambtsopdracht ongehinderd kunnen vervullen.

In dit kader wil de Kerkeraad, de HERE dankbaar voor de gebleken offervaardigheid van de gemeente, de broeders en zusters stimuleren tot een voortdurend mild gedenken van de diaconale kollekten, opdat blijke wat de door Christus gestichte gemeenschap der heiligen in deze wereld vermag.

De Heiland heeft immers gezegd: „Weest barmhartig, gelijk Uw Vader barmhartig is (Luc. 6 : 36) en: „Zalig de barmhartige, want hun zal barmhartigheid geschieden” (Matth. 5 : 7).”

Bibliotheek Theol. Hogeschool. De bibliotheecaris van de Theol. Hogeschool deelt mee, dat, met ingang van 22 februari, de uitleening weer in volle omvang kan worden hervat.

ADRESSEN

Goes, scriba: L. van Gilst, J. Roggeveenstraat 79, Goes.

Sneek, diaconie: F. Kingma, Grote Dijkstraat 56, Bolsward.

Met blijde verwondering beleefden wij Gods goedheid in de komst van een tweede kindje, een zusje voor Margreetje.

Wij gaven de namen

NELIE WILHELMINA

J. Nugteren
G. Nugteren-Mackloet

Voorschoten, 21 februari 1965
Prof. Zeemanplantsoen 6

TE KOOP: volledige jaargangen van

OP DEN UITKIJK 1948 t/m 1958.

Portokosten voor koper.

Aanbiedingen aan:

J. H. G. de Graaf, W. Kalfstraat 44, Enschede.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404-12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk